

УДК 371.134

К. Б. АВРАМЕНКО

м. Миколаїв

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглядаються основні аспекти розвитку творчої особистості майбутніх учителів у контексті ідей відомого вітчизняного педагога В. О. Сухомлинського, розкрито важливість формування творчого вчителя у сучасних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: творчість, творча особистість, майбутні вчителі, педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського, вищі навчальні заклади.

Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського є багатоаспектною та різноплановою. Існує значна кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень, присвячених її вивченню, проте напрацювання знатного педагога залишаються поза часом, адже саме в його роботах до наших днів ми знаходимо відповідь на запити сучасної освіти.

Незаперечним є той факт, що входження у педагогічну справу починається з опанування теоретичного змісту, функцій та структури професійної діяльності, усвідомлення майбутніми вчителями важливості розвитку творчої активності та реалізації технології професійного самовдосконалення. Саме тому, ефективність роботи сучасного вчителя залежить від рівня його професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

З огляду на висловлене, педагогічна система В. О. Сухомлинського є невичерпним джерелом прогресивного досвіду, інноваційної думки, прогностичних ідей.

Однією з ключових проблем, яку розкривав учений-педагог у власній науково-практичній діяльності, була проблема формування творчої особистості.

Важливо зазначити, що різні аспекти проблеми формування творчої особистості розкриваються у напрацюваннях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених (Б. Ананьєв, Ю. Бабанський, І. Зязюн, Н. Кічук, В. Моляко, М. Поташник, С. Сисоєва, В. Сластьонін).

Дослідники (Б. Ананьєв, Ю. Бабанський, М. Поташник) розглядають проблему розвитку творчості вчителя з позицій оптимізації навчально-виховного процесу у школі. У роботах С. Сисоєвої акцентується увага на таких

складових педагогічної творчості як уміння керувати своїм потенціалом, оперативно приймати рішення, розв'язувати педагогічні завдання [4].

Вчений В. Андреев визначає творчу особистість як «такий тип особистості, для якої характерна стійка спрямованість високого рівня на творчість, мотиваційно-творча активність, що виявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, які дозволяють їй досягти прогресивних, соціальних та особистісно значущих творчих результатів у одному чи багатьох видах діяльності» [1, 42].

Ми погоджуємося з думкою С. Бричок, що розвиток творчого потенціалу студентів педвузу передбачає «створення спеціальної програми навчання творчості та самостійності, спеціальних методик, за допомогою яких можна було б прищепити студентам навички творчої праці, смак до творчості, винахідництва та раціоналізації» [2, 57].

Такий підхід узгоджується з визначенням творчості, представленим у великому тлумачному словнику української мови. У ньому творчість характеризується як «діяльність людини, спрямованої на створення духовних і матеріальних цінностей або ж як діяльність, пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку [3, 923].

Таким чином, здійснений теоретичний аналіз основних термінів нашої статті дозволяє зробити висновок, що формування творчої особистості передбачає створення окремих умов у вищому навчальному закладі освіти, забезпечується раціональним поєднанням традиційного та інноваційного у професійній підготовці майбутніх педагогів.

Метою даної публікації є аналіз педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у контексті формування творчої особистості майбутніх педагогів у сучасних вищих навчальних закладах.

Аналіз педагогічного досвіду В. О. Сухомлинського дозволив визначити прогресивні та новаторські ідеї розвитку творчої активності майбутнього вчителя, які співзвучні із завданнями сучасної освіти.

Серед факторів, які впливають на розвиток особистості та творчого потенціалу майбутнього вчителя ми визначаємо пізнавальну активність та мотивацію діяльності, уміння здійснювати спостереження, здатність до критичного та об'єктивного аналізу, дисциплінованість, цілеспрямованість, толерантність, самооцінку, мотивацію до саморозвитку та самовдосконалення.

Основним завданням школи вчений-педагог вважав відкриття у кожній людині її задатків і здібностей, «надання їй щастя цікавої, інтелектуально наповненої, творчої праці для суспільства, для щастя народу» [5, 17–18].

У різних творах творчість розглядається як важлива риса вчителя. Автор-новатор стверджував: «справжній педагогічній творчості властиві риси дослідження, творчого узагальнення своєї праці» [8, 16].

Вважаємо актуальним завданням вищої педагогічної школи у професійній підготовці майбутніх учителів використання прогностичних ідей В. О. Сухомлинського щодо розвитку колективу як особливого освітнього середовища. Він писав: «... колектив ставить перед собою мету – добитися, щоб у школі не було жодного безликого учня... Прагнемо, щоб кожен наш вихованець з перших днів свого перебування в школі чимось захопився, щось полюбив, розвинув свої творчі здібності...» [7, 123].

Крім того, важливим фактором професійного зростання молодих педагогів є особистий приклад та активна позиція адміністрації та директора школи, завдяки чому можна мотивувати молодих вчителів до «пробудження інтересу до творчого осмислення власної праці» [6, 400], до самовдосконалення та пошуку власних методичних знахідок та альтернативних рішень.

Підтвердженням нашого висновку є визначення В. О. Сухомлинським такої важливої складової фахової підготовки майбутніх вчителів як любов та повага до особистості дитини. За його переконанням, педагог-наставник має знати вікову психологію, уміти налагодити стосунки з дітьми, здатний до розуміння дитячих проблем та радощів, володіє педагогічною етикою, «знає душу дитини, ніколи не забуває, що сам був дитиною» [5, 49].

При цьому він мудро зауважував, що вчитель не має робити висновки про дитину та її здібності за першими враженнями, а має постійно спостерігати за нею. Він наголошував: розум та серце дитини «відгукуються на тисячі явищ навколишнього світу, і можуть бути тисячі причин, через які дитина сьогодні, в цю хвилину не може бути такою, якою б хотів її бачити учитель. Пізнайте її такою, яка вона є. Не намагайтеся змінити, переломити, перебудувати те, що створила в своїй таємничій майстерні природа, – здебільшого ця перебудова може призвести до хворобливих явищ» [4, 214].

Запропонованим ним «школа педагогічної культури» знаходить своє відображення у навчально-виховному процесі у не тільки у системі вищої педагогічної освіти нашої країни, а й зарубіжжя. Саме тому, на виконання вимог відомого педагога у вищих навчальних закладах використовують традиційні та інноваційні методи викладання, різноманітні творчі вправи, моделюють уроки, враховуючи досвід В. О. Сухомлинського та сучасних вчителів-новаторів. Адже, «головне в школі педагогічної культури – це живе, безпосереднє спостереження явищ навчально-виховної роботи, роздуми про ці явища, про взаємозв'язок і взаємозалежність між ними» [8, 8].

За нашими переконаннями, окремого значення набуває створення в умовах сучасного вищого навчального закладу умов для розвитку творчої особистості майбутніх учителів. Багаторічний педагогічний досвід В. О. Сухомлинського дозволив йому зробити висновок, що «самою сутністю педагогічної творчості є думка, задум, ідея, пов'язана з тисячами повсякденних явищ» [6, 406].

Підсумовуючи, ми можемо зробити наступні висновки:

1. Педагогічні надбання В. О. Сухомлинського є унікальними, інноваційними, прогностичними, багатогранними.
2. Вивчення педагогічної спадщини дозволяє визначити різні аспекти професійного зростання та вдосконалення майбутніх учителів.
3. Творчу особистість майбутніх педагогів потрібно формувати та розвивати, реалізуючи у професійній підготовці традиційні та інноваційні технології.
4. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки / С. О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. — 2000. — № 2. — С. 161—172.
5. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. — К.: Рад. школа, 1977. — Т. 3. — С. 283—582.
6. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа учнів / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. — К.: Рад. школа, 1976—1977. — Т. 4. — С. 7—390.
7. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. — К.: Рад. школа, 1976—1977. — Т. 4. — С. 393—626.
8. Сухомлинський В. О. Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. — К.: Рад. школа, 1977. — Т. 5. — С. 654.
9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5 т. — К.: Радянська школа, 1976. — Т. 3. — С. 7—279.

Список використаних джерел

1. Андреев В. И. Педагогика: Учебный курс творческого саморазвития / В. И. Андреев. — 2-е изд. — Казань: Центр инновационных технологий, 2000. — 608 с.
2. Бричок С. Интерактивні методи розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога / С. Бричок // Наукові записки / Ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін. — Вип. 123. — Т. II. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. — С. 56—59.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К.: ВТФ «Перун», 2003. — 1440 с.

К. АВРАМЕНКО

Mykolaiv

USING THE IDEAS OF V.O. SUKHOMLINSKY IN THE FORMATION OF CREATIVE PERSONALITY OF FUTURE TEACHERS

The article deals with the main aspects of development of creative activity of future teachers in the context of ideas of the outstanding teacher V. O. Sukhomlinsky. The importance of formation of the creative teacher in modern higher educational establishments is considered.

Key words: creativity, creative person, future teachers, pedagogical heritage of V. O. Sukhomlinsky, higher educational establishments.

К. Б. АВРАМЕНКО

г. Николаев

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИДЕЙ В. А. СУХОМЛИНСКОГО В ФОРМИРОВАНИИ ТВОРЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В статье рассматриваются основные аспекты развития творческой личности будущих учителей в контексте идей известного отечественного педагога В. А. Сухомлинского, раскрыта важность формирования творческого учителя в современных высших учебных заведениях.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, педагогическое наследие В. А. Сухомлинского, высшие учебные заведения.

Стаття надійшла до редколегії 15.04.2015